

El món dels goigs (22)

<http://assocamicsdelsgoigs.blogspot.com/>

Nora Vela

Els goigs de la guerra de Successió

Els goigs, al llarg dels segles, han acompanyat sempre les devocions dels catalans. En ells han quedat reflectits els seus anhels de joia, de salut i de benestar. Aspiracions que han posat als peus de les seves devocions marianes, o sants més estimats i propers per tal d'aconseguir, amb els seus precis rimats i cantats, una vida terrenal tranquil·la i la desitjada acollida celestial en acabar-la. Malalties, collites o tempestes han estat objecte d'aquest tipus d'oracions col·lectives populars. Les festes litúrgiques de tot l'any s'han finalitzat amb les seves melodies. Els populars aplecs han congregat veïns i amics per festejar els patrons, entonant tots junts les conegudes cançons i mantenint així la tradició de les ocasions festives.

Aquesta popularitat de lletres, de músiques i de grups cantant plegats ha potenciat una comunicació social fàcil, que ha estat aprofitada sovint com a vehicle transmissor idoni per difondre successos i avatars. Lletres conegudes i músiques que tots sabien han servit de suport a noves rimades d'intenció propagandística.

I és el cas que ens ocupa per explicar els goigs sorgits durant la guerra de Successió. Van ser fulls que, o totalment o parcial, es feren ressò d'aquells successos polítics i bèl·lics. La característica comuna va ser el fet d'aprofitar unes cobles, unes lletres i unes músiques conegudes del públic per transformar-les en tonades similars amb textos paral·lels parafrasejats, com és el cas dels populars *Goigs del Roser*. També, però, d'altres es van reescriure adaptant les lletres a melodies sabudes; es van afegir cobles o versos a goigs clàssics, o se'n van crear totalment de nous basant-se en cànctics recordats.

Goigs commemoratius

24 d'agost del 1705. L'arxiduc Carles desembarca amb la seva flota al Besòs. Entra a Barcelona el 22 d'octubre, rere el rendiment de la fortalesa de Montjuïc i la fugida del filipista virrei Velasco. Primer s'instal·la al poble de Sarrià i després al Palau Nou de Barcelona. Es multipliquen els festejos i les celebracions. Uns goigs recorden el fet prenent com a títol i motiu una popularíssima composició: *Cant dels aucells quant arribaren los vaxells devant de Barcelona, y del desembarc de Carlos III (que Deu guarde)*. Una esplèndida nau amb la senyera al capdamunt del pal major és el dibuix. Les estrofes en tres columnes situen el marc i els fets: «*Cantaven los aucells/ Quant veren los Vaxells/ Devant de Barcelona.*» I tot seguit: «*La Aguila Imperial/ va per lo ayre volant,/ cantant ab melodia,/ la alegria que causà,/ quan lo Rey va arribà,/ en esta Monarquia.*» A partir d'aquí van desfilar els ocells més coneguts, igual que en la cançó homònima, entre lloances al rei, paral·lelismes amb personatges de la cort i indirectes als borbons.

7 de novembre del 1705. Carles, a més d'haver jurat les constitucions catalanes, és coronat com a Carles III d'Espanya. Un full de tipologia gogista, de to triomfal, s'imprimeix amb el títol de *Cançó nova* i un «*Viva Carlos Tercer*» dins d'una xilografia amb l'àguila dels àustries. A través de les cobles qualifica episodis de la campanya austriacista per terres catalanes: «*valerosos vigatans*», «*gabaigs del Empurdà*» o «*més mal homa que Mahoma*», aplicat a Velasco.

D'aquest any són uns altres *Goigs a Carlos Tercer, (que Deu guarde) Rey de las Espanyas* (Barcelona: Figueró, 1705). El boix representa una batalla amb Carles III i l'àguila austriacista. El gran interès rau en el fet que totes les estrofes parodiaven la lletra dels popularíssims *Goigs del Roser*, fent rimar «*Carlos Tercer*» al seu lloc. «*Vostres Goigs ab gran plaher/ cantarem sempre tot dial puix desta Gran Monarquia/ sou vós Rey Carlos Tercer.*» Van sortir tres edicions diferents amb el mateix text.

El 20 de juny del 1706 es publica un magnífic i luxós full: *Goigs de la Puríssima Concepció de Maria Santíssima, col·locada en la Real Columna, que en lo Born de la Excel·lentíssima Ciutat de Barcelona erigí la Católica Magestat de Carlos Tercer (que Deu guarde) Rey de*

las Espanyas. (Barcelona: Jolis, 1706). Presideix una xilografia gran i bonica de la Puríssima Concepció, sota la qual hi figuren les armes heràldiques reials. La data correspon al dia en què Felip V va abandonar Madrid, tot facilitant la proclamació de Carles com a «*Rei de las Espanyas*». Els versos de la tornada exposen perfectament el motiu del goig: «*En la vostra protecció/ funda Espanya tot son ser;/ guardau à Carlos Tercer,/ Verge de la Concepció.*»

Fins a l'any 1712 no trobem cap més goig amb referència explícita a la guerra. El rei Carles ha marxat a Viena l'any anterior per coronar-se emperador del sacre imperi i ha deixat com a regent, a Barcelona, la seva esposa Elisabet C. de Brunswick, que es converteix en lloctinent i capitana general de Catalunya. La literatura gogística fa al·lusió a les devocions tradicionals i els goigs que seguiran a partir d'ara abandonen les lloances al rei, desaparegut de l'escenari, per girar els ulls al cel i implorar la protecció divina pels mals temps que es viuen. Tenim uns bonics *Goigs de la miraculosa imatge de nostra Senyora de la Pietat del Portal del Mar.* (Barcelona: Jolis, 1712).

19 de març del 1713. Elisabet C. de Brunswick abandona Barcelona i, poc després, el dia 11 d'abril, es

firma la pau d'Utrecht. Al Principat les posicions filipistes van guanyant terreny, però la ciutat de Barcelona es decanta per resistir i és assetjada. Al carrer de la Palla s'estampen uns emotius *Afectuosos clamors en los quals se implora lo Socorro dels Sants Protectors de la Excel·lentíssima Ciutat de Barcelona, per lo Siti del Any 1713* (Barcelona: Guasch). Aquests goigs en demanda d'auxili van presidits per la Immaculada Concepció i invoquen com a protectors diferents sants. Cada un dels nou «*clamors*», com diu el títol, està contingut en una estrofa dramàtica que explica el motiu de les súplices. (Al número 1.773 de *Catalunya Cristiana*, corresponent al 15 de setembre del 2013, vaig fer un comentari d'aquest goig). El 9 de juliol es va fer pública la proclama de la resistència.

11 de setembre del 1714. Ultra grans bombardeigs, Barcelona aguanta fins a les tres de la tarda, en què els catalans van tocar a parlament amb la capitulació de la ciutat. El duc de Berwick, des del poble de Les Corts, va escoltar les propostes dels representants del Consell de Cent i va entrar a la ciutat el dia 13. Era la fi de l'Estat català.

Es conserven dos goigs d'aquest any. El títol del primer és prou significatiu: *Goigs de Nostra Senyora de la Llibertat, situada en lo Altar del Sant Christo, de la Capella de Marcús* (Barcelona: Martí, 1714). La prudència dicta les seves estrofes presidides per una xilografia senzilla de la Mare de Déu. Comença la tornada per una inequívoca súplica: «*Si en urgent necessitat,/ nostre clamor vos implora:/ Assistiunos Gran Senyora/ Verge de la Llibertat.*» La capella de Marcús era el punt de partida de les caravanes que sortien de Barcelona; es pot entendre millor com, barrejats entre els suplicants que es desplaçaven, hi figuren amb detalls les condicions que a molts d'ells els imposaven les circumstàncies.

L'altre goig està dedicat a sant Policarp, sant protector de les tropes catalanes perquè durant la guerra dels Segadors s'havia guanyat la batalla de Montjuïc el dia de la seva festivitat, el gener del 1641. *Goigs del glorios Bisbe Martyr, y Doctor S, Policarpo* (Barcelona: Llopis, 1714). A més de detalls de la vida del sant, el poeta exclama «*Esta afligida Ciutat,/ com vuy té frescas memorias/ que en dias de Vostras Glòrias,/ logrà del Cel la pietat,/ ...segona vegada ausdeu,/ sa llibertat Barcelona.*»

El 18 de gener del 1716 es promulguen els decrets de *Nueva Planta de la Real Audiència del Principado de Cataluña*. Si algun gènere literari català va superar el seu restrictiu text va ser el dels goigs. Aquests fulls mai no van deixar d'imprimir-se, la qual cosa vol dir que tampoc no van deixar de cantar-se. La seva humilitat potser no mereixia l'atenció dels censors, i la seva publicació ha estat ininterrompuda feliçment fins ara.